
CREI-Sants: Un model multiintervinent i contextual per a la formació de Mestres d'Educació Especial.

Feliciano A. Castillo*

Introducció

Durant aquest curs, s'acompleixen deu anys de l'inici de l'especialitat d'Educació Especial-Pedagogia Terapèutica, a l'Escola de Mestres de la Universitat de Barcelona.

Dos tipus fonamentals de demanda, una de social i una altra de professional, van portar un grup de professors i d'alumnes a donar resposta a les exigències i necessitats d'aquell moment, pel que fa a l'Educació Especial. El fet que la nostra Escola fos la primera de l'Estat que començava aquest tipus d'especialitat representava per a nosaltres una gran responsabilitat i un gran esforç. No ens serà difícil, si ho intentem, de recordar la situació universitària d'aquell moment, de manera que estalviarem paraules. Des d'un bon començament, el nostre equip de treball va constatar la necessitat de dotar-se dels recursos necessaris per emprendre la tasca que s'havia plantejat, i això volia dir la creació d'un centre de recursos organitzat. Igual com els altres objectius i pressupostos inicials, la idea de crear un centre de recursos ha continuat essent vàlida fins a l'actualitat, però també cal dir que han estat moltes les dificultats que varen fer endarrerir el projecte fins ara fa tres anys, exactament.

Els anys no passen en va i cadascun de nosaltres, abandonats per les promocions que s'anaven incorporant al món actiu de l'escola, començarem a notar el cansament de treballar en una universitat que potser no es transformava, no canviava amb l'agilitat necessària. La falta de perspectives, els vicis creats per la nostra pròpia dinàmica, les pressions i les exigències que comportava l'adequació a les noves situacions van arribar a crear una "certa" situació límit que calia solucionar.

El nostre equip de treball, però, consolidava la seva identitat, i les converses científiques habituals, malgrat ser poc sistematitzades, ens portaren a un replantejament de conceptes pel que fa al món de la infància, del mestre, de l'escola i de la universitat.

En definitiva, ens empenyia la necessitat de dur a la pràctica la nostra nova ideologia, sense deixar-nos arrossegar per a la banalitat i pel caràcter efímer que sovint tenen les innovacions científiques en la nostra societat, especialment en l'àmbit de l'educació; això ens féu replantejar la creació d'un centre de recursos que fos la base d'un nou model de formació

* Feliciano A. Castillo i Andrés és coordinador de CREI-Sants i catedràtic del Departament de Mètodes d'Investigació i Diagnòstic Educatiu a l'Escola de Formació de Professorat d'EGB de la Universitat de Barcelona. La seva especialitat és l'estudi dels nens afectats per paràlisi cerebral i les seves darreres investigacions i publicacions giren al voltant del diagnòstic i l'avaluació del nen a través de diferents tècniques d'expressió

de professors. Així va ser com un grup de membres de l'equip que anys enrera havia organitzat l'especialitat empenygué la tasca de construir CREI-Sants, Centre de Recursos Educatius i d'investigació del barri de Sants. D'això fa tres anys. CREI-Sants és una experiència no institucional en el si de la institució universitària i, malgrat que és amplament coneguda en diferents universitats europees i en algunes escoles de l'Estat, la seva tasca encara és massa ignorada en el nostre propi àmbit universitari.

Aquests darrers anys la nostra Universitat s'ha dotat de nous estatuts. Podríem constatar-hi aspectes millorables, d'altres que fins i tot caldria millorar, però ens sembla encara més important de remarcar que la Universitat no serà mai ni una Llei aprovada ni un Pla d'Estudis determinat, sinó el fruit de la categoria i rigor que els seus membres, individuals i col·lectius, sàpiguen imprimir-li.

Les raons de la falta de coneixement de la nostra feina potser les trobaríem en la resistència al canvi d'alguns col·lectius i d'algunes persones, en la infravaloració, aparentment inamovible, del món del mestre a la Universitat, en el corporativisme i, encara més, en l'estancat punt de vista científic i laboral de les identitats professionals, que no permet de trencar uns esquemes establerts que dificulten el treball en equips multi o interdisciplinaris; en el concepte de ciència, en definitiva, i en la falta d'anàlisi sobre la personalitat científica i investigadora. I encara hi podríem afegir raons pel fet que la nostra experiència va encaminada concretament al món de l'Educació Especial i al món de la marginació. ¿Hem oblidat, potser, que l'Educació Especial també és educació i que busca les mateixes finalitats? ¿Hem oblidat, potser, que l'escolaritat ordinària i l'educació en general s'han nodrit històricament de les investigacions i de les innovacions provinents del món de la Pedagogia Terapèutica? ¿O potser no volem reconèixer que és la marginació, que són els desajustaments socials, el més gran instrument motivador de la planificació dels canvis necessaris, de les millores?

Malgrat el que hem dit, però, les diferències entre la Universitat d'aleshores i la Universitat actual són remarcables i ens permeten de mantenir certes perspectives de futur. És per tot això que, en la redacció d'aquest article, em veig obligat a introduir l'experiència de CREI-Sants de forma descriptiva i general, amb la finalitat de difondre-la. D'altra banda, no puc renunciar, ni que sigui breument, a donar compte de l'evolució i del procés d'aquest centre des de la fase inicial.

Què és CREI-Sants?

El terme CREI-Sants resumeix l'objectiu fonamental de formar el mestre a través de la investigació. CREI-Sants proposa un model teòrico-pràctic de formació de professors. Aquest model, cada vegada més caracteritzat com a disseny, va partir d'un conjunt d'hipòtesis i de criteris que exigien, des d'una dinàmica temporal, l'establiment d'una etapa pre-experimental de dos anys com a mínim, etapa que podem considerar ja acabada en una primera fase. CREI-Sants ha estat, doncs, bàsicament i fins a l'actualitat, una investigació dissenyadora "d'una forma de quefer educatiu", una investigació sobre investigació.

Això es justifica per la necessitat que ens havíem plantejat d'organitzar els diferents equips de treball, per la necessitat de formalitzar i d'homologar les teories de cada un dels seus membres, per la necessitat de crear un llenguatge científic comú, per la necessitat d'advertir les ca-

racterístiques que l'adaptació del model podria tenir a la pràctica i en el context. Aquesta etapa pre-experimental s'ha constatat com a temptativa en la recerca, tant en la confirmació d'hipòtesis inicials, com en l'establiment d'altres de noves, així com de problemes que altrament no haurien estat plantejats.

Aquest model de formació de professors implicava, tal com hem dit abans, un nou concepte d'infància, de mestre, d'escola i d'universitat -en aquest ordre- partint de les necessitats educatives dels nens. Concretament d'aquells que exigeixen una educació especialitzada, adaptada a la seva personalitat, una educació, doncs, que es plantegi les necessitats dels nens amb diferents tipus d'obstacles. El nostre model s'integraria en la perspectiva contextual-ecològica, un cop superades les concepcions merament mecanicistes i organicistes, i ens porta a una nova manera d'entendre el desenvolupament i els canvis de la conducta. "Si volem canviar la conducta hem de canviar els ambients". Tal com suggereix Cole (1987), això ens porta a intentar conèixer l'ambient, entès com a conjunt de formes de percepció particulars, i les interrelacions entre ambients contextuais. Però la nostra filosofia, la nostra forma d'entendre l'educació en relació amb la situació concreta en què vivim, ens ha portat a caracteritzar la nostra pròpia teoria psico-pedagògica i sociològica i a realitzar reflexions abundants sobre diferents punts de vista, entre els quals, els vigotskians, interpretats de manera interessant per Monereo. No hem d'oblidar que tots els membres de l'equip hem conegut els treballs de Luria i que més endavant, el descobriment del GRIM (Grup de Recerca de l'Imaginari i Mitocrítica) ens ha portat a debatre sobre perspectives del coneixement molt més generals, i no només en l'àrea de la pedagogia. Ara bé, la nostra concepció teòrica, de la qual he citat algunes influències, es fonamenta en la pràctica quotidiana. Aquest treball intenta fondre "confondre" la docència i la investigació, intenta combinar la teoria i la pràctica i vincular la formació inicial amb la permanent.

Obrir la Universitat a la nostra societat, i més concretament al barri on estem situats, és el més important dels nostres interessos. Els nens i nenes ens ofereixen, amb la seva arribada a CREI-Sants, l'oportunitat d'investigar directament, i així els professors de l'Escola de Mestres, juntament amb els alumnes de pràctiques, fan que la seva feina reverteixi en el tractament dels nens i de les nenes del barri que per qualsevol motiu no segueixen l'escolaritat tal com fóra desitjable, o que presenten altres tipus de problemes.

Quan rebem una petició d'ajuda -per part d'alguna família, de mestres, d'escoles, de l'assistència social del barri, etc.- i un cop seleccionat el cas (per això s'apliquen uns criteris basats en les nostres possibilitats materials, d'acord amb el nostre model d'intervenció i segons les característiques dels demandants), el nen o nena passa per un procés de diagnòstic-avaluació i d'observació global, en el qual també s'avalua la pròpia família, l'escola on assisteix, en el seu propi context i en d'altres!

Sense bandejar instruments de mesura i tests, proves estàndard, etc., durant les primeres sessions de treball utilitzem l'observació directa. Volem destacar que la validesa i la fiabilitat de les nostres observacions són molt altes, ja que comptem amb altres tipus d'observadors: observador participant, observador des de cabina i vídeo, el "tercer observador". Després de l'anàlisi de les primeres informacions obtingudes, i a través d'una sessió clínica multiprofessional, es plantegen el tipus i la dinàmica de tractament educatiu-terapèutic, es construeix un PDI i/o un PDS

(Programa de Desenvolupament Social). Des del primer moment, s'intenta que sigui el mestre de l'aula el qui intervingui directament en el tractament, per a la qual cosa ens desplaçem a les escoles amb la finalitat d'informar-lo i, en algunes ocasions, és el mestre qui es trasllada a CREI-Sants per aprendre *in situ*, al costat dels nostres alumnes. Quan, per raons especials -problemes molt greus, falta de preparació del mestre, rebuig de l'escola, etc.-, es considera convenient, el nen rep tractament individualitzat i/o col·lectiu a CREI-Sants, al qual s'integren, quan és possible, els pares, els germans,...

A més de la relació-intervenció del nen, la família, el mestre, l'alumne de pràctiques, el tutor (professor de l'Escola de Mestres), els pares participen en grups de dinàmica familiar, amb dos objectius: cultural i formatiu (formativo-terapèutic); això contribueix a homogeneïtzar extraordinàriament el tractament del cas.

Un dels problemes més greus que hem hagut d'afrontar ha estat, precisament, la innovació que representa, a la pràctica, dur a terme un model com el nostre, ja que des d'una perspectiva teòrica pot resultar poc original. El model de CREI-Sants té una gran semblança amb l'"IT-Inset Model", que s'experimenta des de fa anys a la Universitat de Leeds, a Anglaterra.

John Alban, professor de l'esmentada Universitat (el qual vaig tenir l'oportunitat de conèixer a la IInd. *Conference Social Education and the Preparation of Young People with Learning Difficulties for Adult Life*, patrocinada per la CEE i organitzada per l'Avery Hill College del Thames Polytechnic de Londres i pel Seminarium Voor Orthopedagogiek d'Holanda), fou qui, un parell d'anys enrera, ens ajudà més a seguir el nostre treball pre-experimental i ens aportà la creença que el nostre model era possible. Alban defineix així el model IT Inset: "Estudiantes maestros/as, profesoras/as y otros trabajan juntos en una escuela, como miembros de igual categoría en un equipo. Es un enfoque a la educación de maestros que incorpora la cooperación entre personas que están en distintos niveles en su carrera de profesorado. Tiene tres aspectos que lo distinguen: 1) su enfoque se deriva de la escuela, 2) su práctica se centra en clase, 3) sus raíces son la participación activa y la reflexión ponderada de lo que sucede en clase" (Alban, 1987).

Fóra interessant de poder realitzar un estudi comparatiu sobre els dos models esmentats i una descripció més detallada de l'IT Inset. Sens dubte ens ajudaria a comprendre millor la complexa trama dels models multiintervinents i contextuals. En aquesta ocasió em referiré exclusivament al model de CREI-Sants.

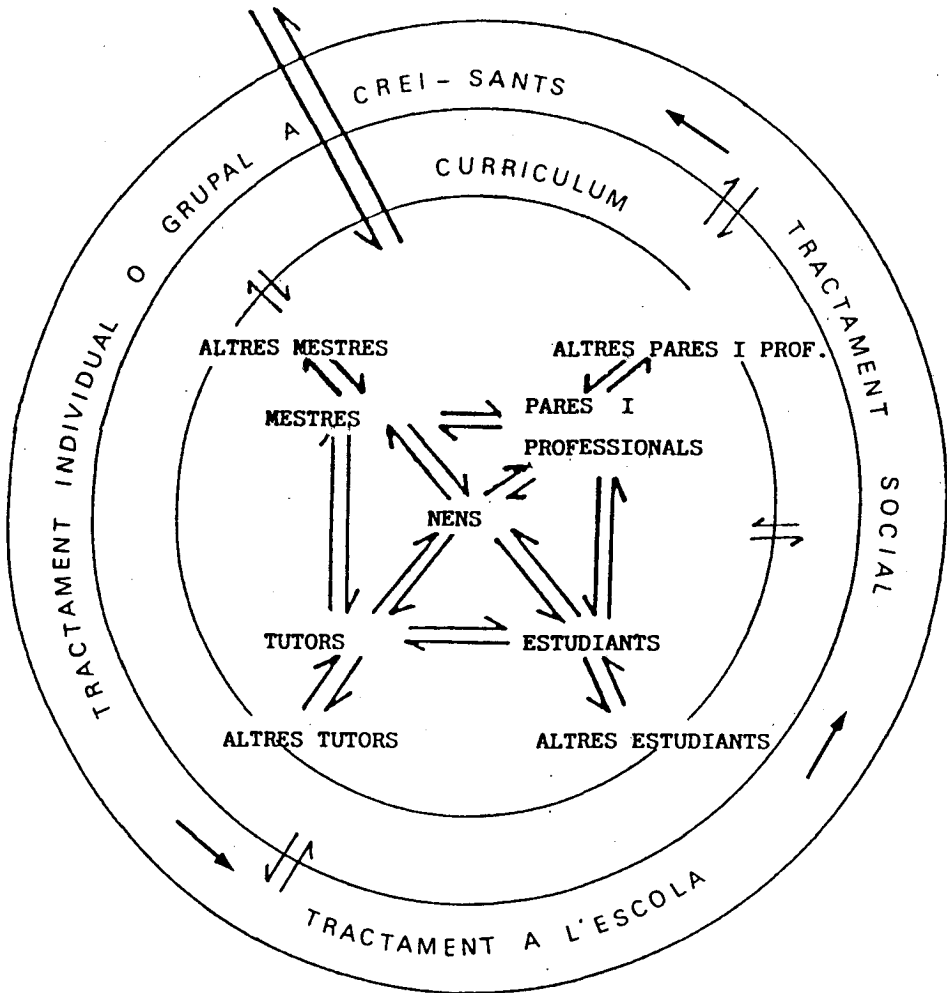
A CREI-Sants, doncs, els alumnes, futurs mestres, treballen sota la tutoria dels seus professors de l'Escola de Mestres, en l'àmbit escolar i en l'espai de CREI-Sants, i formen equips d'observació, de participació guiada i de seguiment. Les teories s'apliquen en la pràctica quotidiana, pràctica que exigeix, alhora, una reflexió continuada sobre les teories i, així mateix, la creació i la construcció de respostes noves a esdeveniments desconeguts.

Tot i que pretenem estendre l'experiència a tots els alumnes de l'Especialitat, només 40 alumnes de l'Escola han pogut participar-hi, per raons òbvies. La mostra de l'experiència l'han constituïda 42 nens, amb les famílies i escoles respectives.

CREI-Sants, com a centre de recursos, empra també tota una sèrie d'objectius d'informació, prevenció social, activitats culturals, etc., que -així ho esperem- podrem començar a realitzar més endavant. Cal desta-

ESQUEMA I

FORM. INICIAL FORM. PERMANENT



MODEL CREI-SANTS

ESQUEMA I

car que les nostres activitats són completament gratuïtes i que cap professor ni col·laborador no rep cap compensació econòmica per la seva feina. Al costat d'això, gràcies a la gran difusió que el nostre model ha tingut a diferents universitats i institucions europees, es duen a terme investigacions concretes i convenis amb d'altres entitats, entre els quals volem remarcar els contactes amb el Seminarium Voor orthopedagogiek, d'Holanda, amb el Thames Polytechnic, de Londres, amb l'Instituto Costa Ferreira, de Lisboa, amb la Universitat d'Oldenburg, a Alemanya, i amb la Universitat de Chester, a Anglaterra.

Avaluació

Si el nostre model resulta complex, més complexa encara i difícil ha resultat l'avaluació d'aquesta etapa pre-experimental. Ha partit, aquesta etapa, del perfil de professor que hem considerat idoni, i s'ha desenvolupat longitudinalment i al final del procés, tenint en compte les possibilitats i dificultats amb què ens hem trobat.

L'avaluació s'ha realitzat en dues direccions, una de vertical i una altra d'horitzontal (Vegeu esquema pàg. següent).

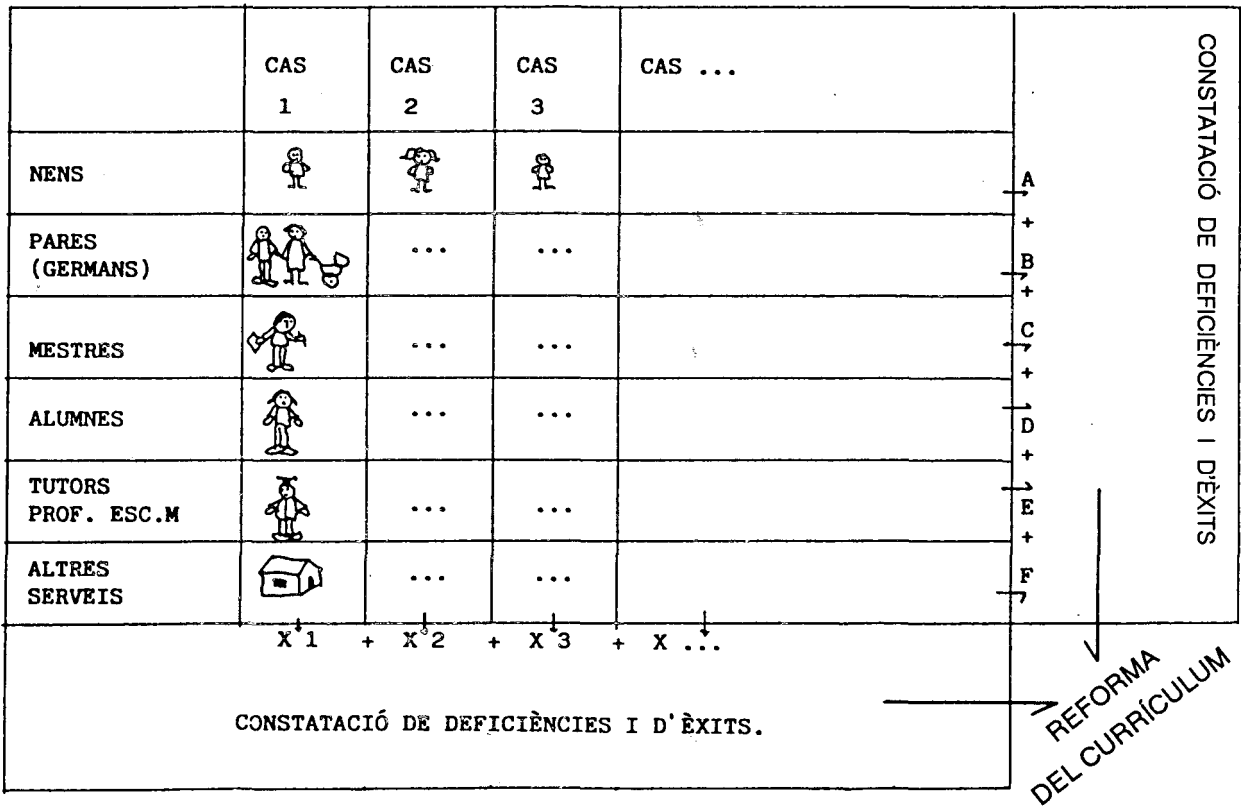
La vertical representa l'avaluació de cada cas específic i l'acció interventora en cada un dels espais -família, escola, CREI-Sants,...- per mitjà de diferents tècniques. L'horitzontal avalua els grups en els diferents contextos -tots els nens, tots els pares, tots els mestres, ...-. La confluència avaluativa ens haurà de portar a un replantejament del Pla d'Estudis i del perfil que hauria de tenir un bon mestre d'Educació Especial. Hi ha, doncs, una avaluació individual, a través de tècniques qualitatives i observacionals, i una de grupal, que ha possibilitat un tractament quantitatiu de les mostres. Aquest darrer ha permès, d'altra banda, la realització de contrastos de correlació entre els grups de mestres ja titulats que havien passat per CREI-Sants i els que no ho havien fet, així com entre els grups d'alumnes que practiquen a CREI-Sants i els que realitzen altres modalitats de pràctiques.

Atès el poc espai de què dispo, em limitaré precisament a l'aspecte de l'avaluació de mestres que van seguir el model CREI-Sants i de mestres que no van seguir-lo (esperem, d'altra banda, que molt aviat es publicarà un text monogràfic sobre el nostre model d'avaluació). Aquest aspecte de l'avaluació es realitzà a través d'una entrevista-qüestionari.

La finalitat d'aquesta entrevista-qüestionari era doble: d'una banda, un interès empíric-científic, és a dir, l'establiment d'uns barems quantitatius, indicadors d'un procés avaluatiu que es va posar en marxa fa tot just dos anys; d'altra banda, la veritable avaluació de la feina realitzada durant dos anys per professionals dedicats a la formació de mestres d'Educació Especial, en relació amb el model teòric de CREI-Sants i entre els seus elements prioritaris, mestres i alumnes.

Com en tota construcció d'instruments de mesura, partim d'un marc teòric que, en el nostre cas concret, es basava en la confecció d'un perfil de mestre de l'especialitat de Terapèutica. Aquest perfil fou confectionat per tots els professionals que imparteixen les classes a l'especialitat, i es tingué en compte també el perfil elaborat pel Seminari Coordinador de les Escoles de Mestres de Catalunya, organitzat

ESQUEMA II



ESQUEMA II

per la Generalitat, en el qual aquests professors varen participar activament, i també el resultat de les discussions que s'hi mantingueren.

El perfil quedà configurat de forma estructurada i sistemàtica, i oferia la possibilitat de crear el marc teòric del qüestionari en elaboració. No hem d'oblidar, d'altra banda, que, a través del perfil, es realitzà el primer pas en l'emmarcament del qüestionari, que consistia en la identificació del tipus de conductes, continguts i actituds que es pretenia mesurar a través de l'instrument avaluatiu.

En l'etapa d'elaboració del perfil es considerà, en primer lloc, que l'alumne en formació havia de posseir coneixements acadèmics exhaustius i relacionats amb el seu treball professional en aules o escoles especials. Al costat d'aquests coneixements, les pràctiques havien de ser importants en la formació, per tal de posar en contacte l'alumne amb la realitat educativa i proporcionar-li una sèrie de recursos, necessaris per al coneixement del nen.

Un altre punt del perfil hauria de consistir en l'adquisició d'una sèrie de tècniques per al diagnòstic i tractament dels casos que es presentessin. Al costat d'això, l'alumne en formació hauria d'obtenir coneixements sobre programació i sobre l'elaboració de Programes de Desenvolupament Individual (PDI). Encara un altre aspecte a considerar en el perfil és el caràcter preventiu que hauria de tenir qualsevol professional que es dediqui a l'educació o, dit d'una altra manera, al procés d'ensenyament / aprenentatge. En aquest sentit s'exigiria, doncs, al mestre en formació, un coneixement de les funcions preventives que hi ha d'haver a l'entorn escolar i, dins d'aquest objectiu, una capacitat d'orientació als pares i a d'altres professionals.

Així mateix, vam creure imprescindible que, per raó del contacte necessari que el mestre de Terapèutica ha de tenir amb d'altres professionals, l'alumne conegués el treball dels equips multiprofessionals que es dediquen a l'educació i tingués possibilitats d'integrar-s'hi, com a component irrenunciable en matèria d'educació especial.

I, finalment, encara caldria considerar una altra exigència, no tant com a element del perfil pròpiament dit, sinó com a qüestió rellevant en l'avaluació: la maduresa i l'equilibri emocional dels alumnes i/o mestres nous.

Cada un dels punts considerats en el perfil quedà reflectit en dos blocs ben diferenciats: Coneixement del Nen i Tractament del Nen.

En relació amb un dels dos objectius que havia d'acomplir el qüestionari, cal destacar que aquest perfil teòric tenia una correspondència pràctica, mitjançant l'endegament del model teòric de CREI-Sants, que recull diferents aspectes: pràctiques, orientació preventiva, educativa i assistencial, treball amb diferents professionals de l'educació -pedagogs, psicòlegs, logopedes, metges, assistents socials, etc.-, és a dir, contacte directe amb els equips multiprofessionals. D'aquesta manera, s'avaluava allora la formació dels mestres d'Educació Especial, la incidència de CREI-Sants i l'ajuda que suposava aquest model en el perfeccionament de la formació del mestres.

Un cop realitzat tot el suport teòric, el marc teòric-conceptual de l'instrument d'avaluació, passàrem a l'etapa que podríem anomenar empírica, a l'elaboració pròpiament dita de l'entrevista-qüestionari.

El primer pas, encaminat a identificar les propietats que preteníem avaluar i l'objecte -és a dir, el grup de subjectes que va ser avaluat-, fou l'operativització de cada un dels punts o aspectes importants que caldria

tenir en compte en el perfil de la formació d'un mestre de l'Especialitat de Terapèutica. Aquesta operativització va donar lloc a una sèrie d'ítems-preguntes, agrupats en cada un dels punts del perfil.

Dins de la població d'ítems-preguntes se'n va seleccionar una mostra, escollida mitjançant la tècnica de jutges (un total de vuit persones, totes especialistes en la formació i avaluació de l'alumne-mestre de Terapèutica) i se'n van descartar els que foren considerats irrellevants. Aquesta tècnica podria ser considerada, en realitat, com de mostratge racional, ja que l'elecció dels ítems-respostes va guiada pel contingut subjacent que han de tenir, per tal d'apropar-se al criteri extern que es persegueix. Direm, encara, que l'estratègia utilitzada, pensant en la seva validesa posterior, fou la denominada de contingut: és a dir, el qüestionari l'havien de conformar tots aquells ítems-respostes que fossin indicadors de dominis o continguts prèviament delimitats i estructurats; els punts del perfil, doncs, en aquest cas, un cop operativitzats i sistematitzats. Aquest supòsit apriorístic i teòric havia de tenir una implicació posterior, durant el procés d'anàlisi de les dades recollides, perquè cada ítem-pregunta seria una unitat d'anàlisi, susceptible de ser avaluada i sotmesa a tractament estadístic.

Finalment, en el procés de selecció dels ítems-respostes, vàrem optar per l'alternativa de resposta lliure, conscients que la valoració definitiva de les respostes obtingudes es realitzaria a posteriori, un cop finalitzat el procés de buidatge.

Seguint el desenvolupament de l'etapa d'elaboració, vam seleccionar els subjectes que havien de constituir la unitat d'anàlisi del qüestionari. Pel que fa a aquest apartat, hem de manifestar que, en la selecció, no prenguérem una decisió purament estadística, sinó que van tenir més pes les consideracions substantives i teòriques.

En la selecció dels subjectes vam prendre com a referència dos criteris bàsics. El primer concernia a la procedència dels subjectes, és a dir, havien de cursar o tenir acabada l'especialització en Terapèutica. Havien de ser alumnes i mestres per poder constatar el valor de la pràctica, tant en el moment de la formació, com posteriorment, en l'exercici professional. El segon criteri, concebut amb la finalitat de poder emetre un judici avaluatiu sobre un dels objectius que generaren la confecció del qüestionari, fou la utilització d'un grup discriminant (subjectes que havien realitzat les pràctiques a CREI-Sants) i un grup-control (subjectes que havien realitzat les pràctiques a d'altres centres).

L'ús d'un grup-criteri ens permetria, mitjançant tècniques de contrast, arribar a establir, en un pla d'estadística descriptiva, la incidència positiva que té CREI-Sants en el "Programa Curricular" de l'alumne i del mestre de Terapèutica.

Voldríem afegir que la mostra (n.=58) fou dividida en quatre grups, seguint els dos criteris:

- Mestres amb pràctiques a CREI-Sants.
- Mestres amb pràctiques a d'altres centres.
- Alumnes que realitzaven les pràctiques a CREI-Sants.
- Alumnes que practicaven a d'altres centres.

Aquesta classificació respon a les propietats que delimitàvem en les bases teòriques, de les quals ja hem parlat, i a les característiques avaluatives representades pels ítems seleccionats.

Un problema que voldríem esmentar i que pot haver produït algun biaix en la valoració de CREI-Sants és que les mostres seleccionades no oferien el mateix grau de representativitat. La mostra formada per mestres i alumnes que no havien realitzat les pràctiques a CREI-Sants es va escollir a través d'un mostratge simple a l'atzar, i es van tenir presents els requisits de representativitat. Per contra, en la mostra de mestres i alumnes de CREI-Sants, es va utilitzar un tipus de mostratge no probabilístic, com és el mostratge intencional.

Per finalitzar el procés d'elaboració empírica, ens disposarem a passar a la fase de recollida i codificació de les dades obtingudes en l'etapa exploratòria de l'elaboració del qüestionari. Alhora, la taula de les puntuacions directes del grup o grups de subjectes havia de constituir la font primària d'informació per al tractament estadístic de les dades, independentment del tipus de tractament i de les taules que se n'havien de derivar, d'acord amb el model teòric subjacent del qüestionari que es pretenia d'elaborar.

La nostra taula d'entrada de dades havia de tenir la característica de ser de puntuacions relatives, per tal com a les respostes dels subjectes se'ls donava una codificació numèrica. La matriu d'entrada de dades per a la posterior anàlisi d'ítems-respostes del qüestionari fou rectangular, de n subjectes per m ítems.

A la matriu es recollia també informació sobre altres variables extremes al qüestionari, com ara l'edat dels subjectes, el sexe, el nivell cultural, etc.

Aquestes variables també van haver de ser categoritzades i se'ls assignà un codi numèric, per tal de poder realitzar l'anàlisi estadística corresponent.

Un cop les dades obtingudes a través del qüestionari foren passades a la matriu de codificació, s'inicià l'etapa de tractament estadístic.

Les possibles anàlisis de resposta per comprovar el grau de consistència interna no formaven part dels nostres objectius, ni teòrics ni empírics. Es realitzaren, en canvi, una sèrie de proves estadístiques, per tal d'eliminar un cert error de mesura o d'avaluació a l'atzar -fiabilitat empírica- i un cert error sistemàtic en el context de la medicació o avaluació -validesa empírica-. I tenint en compte el caràcter, en principi, qualitatiu de les nostres dades, optàrem pel mètode Chi-quadrat. Aquest mètode permet comparar distribucions completes de resposta per a dos grups, en lloc de centrar l'atenció sobre un paràmetre d'ítem-únic.

El procediment Chi-quadrat proposat per Scheuneman es basa en el principi que un ítem es consideraria no esbiaixat si, per a subjectes amb la mateixa capacitat en l'àrea que es mesura, la probabilitat de resposta correcta és la mateixa, independentment del grup de població a què pertany el subjecte. Aquesta suposició apriorística va adquirir validesa a través d'unes proves estadístiques en les quals es realitzava la correlació entre l'ítem i el conjunt d'ítems-preguntes del qüestionari, per tal de trobar l'índex d'homogeneïtat entre cada variable i el conjunt de variables del qüestionari.

Vàrem utilitzar un programa d'ordinador 4F del paquet estadístic BMDP i vàrem realitzar Chi-quadrats per a totes les variables del nostre estudi, excepte les que eren externes al qüestionari, tal com ja hem dit abans. Els resultats ens demostraren que la majoria de les variables es correlacionaven significativament amb el criteri extern escollit i per tant el qüestionari acomplia un dels requisits bàsics de la seva elaboració: la fiabilitat de les preguntes.

Encara en l'etapa d'anàlisi de dades i per tal de poder valorar quantitativament el suport substancial que exerceix CREI-Sants en la formació de l'alumne i del mestre novell de l'especialitat de Terapèutica, vam utilitzar un indicador usat tradicionalment per discriminar grups; es tracta de la diferència entre la mitjana aritmètica obtinguda pel grup-control i l'obtinguda pel grup-criteri a cada ítem-pregunta. Aquest últim procés es troba en fase de realització i no en tenim encara els resultats, ja que l'anàlisi feta a través del programa 3D del BMDP requeria un canvi en la matriu d'entrada de dades. Tanmateix, podem avançar que, pels resultats obtinguts en la prova del Chi-quadrat, esperem constatar diferències estadísticament significatives, amb un grau de confiança del 95%, tot i que hi ha ítems, segons vam comprovar amb la prova del Chi-quadrat que no són prou discriminadors per als continguts -criteris externs- que preteníem avaluar, i que en un procés posterior pensem reelaborar i ajustar a les dades obtingudes per aquest primer avenç del tractament estadístic del qüestionari.

L'anàlisi de les dades obtingudes per l'entrevista-qüestionari foren molt significatives i esperançadores. És clar que la comparació de mestres i alumnes que havien treballat a CREI-Sants amb els que no ho havien fets, significava una comparació, més que no pas entre dos models alternatius, entre un model -al qual es dispensa tot tipus de recursos- i l'ensenyament clàssic, amb les seves característiques, conegudes de tothom. Era, doncs, fàcil suposar que els mestres i alumnes que havien participat en el nostre model oferirien un nivell més ajustat al perfil que, al nostre parer, és l'idoni per a un mestre d'Educació Especial.

Per acabar, em voldria referir als aspectes més atractius, amb la intenció de subratllar-los. En cap d'ells no va caldre obtenir percentatges, ja que la probabilitat fou prou significativa. Aquests aspectes, doncs, referits als alumnes que treballaven a CREI-Sants, són els següents:

1. Millor actitud davant la problemàtica del nen amb obstacles i del seu entorn.
2. Major coneixement tècnic i sistematització dels processos d'observació, avaluació i diagnòstic escolar.
3. Major coneixement tècnic en l'elaboració de programes individuals i col·lectius.
4. Major capacitat d'utilització dels recursos didàctics.
5. Millors relacions amb els mestres.
6. Major capacitat crítica i capacitat per elaborar llurs actuacions i tractaments.
7. Millor actitud davant dels equips de zona i d'altres professionals.
8. Major capacitat d'organització.
9. Major facilitat d'orientació i de connexió amb les famílies.
10. Major facilitat per demanar ajuda i informació a d'altres professionals.
11. Millor acceptació i superació de la frustració.
12. Major creativitat.
13. Major identitat professional i respecte pel camp d'acció d'altres professionals de l'Educació.

Els alumnes que han dut a terme les pràctiques a CREI-Sants han creat un lligam molt fort amb les escoles on assisteixen els nens amb tractament, molts dels quals es troben en procés d'integració. Els nostres

alumnes han constituït un vehicle de modificació de la conducta del mestre, de les seves actituds, de la manera d'entendre les dificultats dels nens i la diversitat de personalitats. Són molts els casos en què s'ha pogut constatar això que acabem de dir, però, a més, en moltes ocasions, també els nostres alumnes s'han convertit en professors dels propis mestres, molts dels quals es troben en una "gran soledat professional" i sense els recursos necessaris per realitzar un treball coherent, pel que fa a les noves perspectives de l'Educació Especial.

CREI-Sants, d'altra banda, ofereix als mestres de la zona, no només formació directa i orientació, sinó que també posa a disposició de les escoles els petits recursos tècnics i els diferents materials didàctics amb què comptem. Així, aquest *feedback* entre l'escola d'EGB i l'Escola de Mestres crea un context de formació contínua en el qual, a través de la difusió realitzada pels nostres alumnes, neix la demanda de formació permanent dels mestres en servei. Alguns d'ells no es limiten a les nostres orientacions puntuals o a la feina que es duu a terme a CREI-Sants i sol·liciten d'entrar als cursos de Postgrau que es fan a la nostra Universitat.

CREI-Sants, tot i haver demostrat aspectes molt positius en la formació dels mestres i en el tractament dels nens, és un model molt complex i difícil de dur a la pràctica en una situació social com l'actual. El personalisme, la falta de coordinació entre els serveis socials, assistencials i educatius que depenen del municipi i de la Generalitat, els baixos pressupostos econòmics són aspectes amb els quals cal comptar. "...La capacidad de un entorno, para funcionar de manera eficaz como contexto para el desarrollo, depende de la existencia y la naturaleza de las interconexiones sociales entre los entornos, lo que incluye la participación conjunta, la comunicación y la existencia de información en cada entorno con respecto al otro" (Bronfenbrenner, 1987).

CREI-Sants proposa, de cara al futur, de seguir investigant en el seu propi model, a través de la pràctica, però, a més, sempre que compti amb l'acceptació de la nostra Universitat, impulsarà diferents tallers als quals podran assistir els nens i els mestres, un cop acabada la jornada escolar. En tot això, al costat dels objectius inicials de dur a terme un gran nombre d'activitats culturals, se centrarien les nostres pretensions respecte de CREI-Sants.

El nostre desenvolupament en el barri ha estat molt rellevant i en aquests moments formem part de la Coordinadora d'Entitats de Sants i mantenim, també, una relació estreta amb diferents institucions. Som, potser, l'entitat més jove i ens cal guanyar identitat, però estem segurs que això és possible.

Componen l'Equip Coordinador de CREI-Sants M. Carmen Busto, Feliciano Castillo, Montserrat Costa, Francisco Escudero, Teresa Marbà, Ignasi Puigdel·lívol i Núria Servent, i comptem, a més, amb un gran nombre de col·laboradors. Cadascun de nosaltres, a més de les activitats quotidianes que realitzem segons la nostra especialitat i els nostres interessos, es responsabilitza de coordinar diferents investigacions concretes que es dedueixen de la pràctica del model: les noves formes d'organitzar una classe amb l'objectiu de fer compatibles els PDIs amb el context col·lectiu d'una aula, després d'haver constatat que el PDI és, en molts casos, un instrument marginador, més que no pas diferenciador; l'avaluació dels tractaments educatiu-terapèutics, i convertir així l'estudi del cas en una autèntica investigació en què hi hagi un control més gran de les variables que condicionen l'èxit o el fracàs d'aquests tractaments; l'estudi de les in-

fluències, suports i relacions intersubjectes, no només de la díade alumne-mestre, sinó també les que els nens d'una classe exerceixen sobre el nen amb dificultats (nen-mestre, nen-terapeuta); les diferents maneres de "conèixer", percebre i construir la conducta; noves tècniques de rehabilitació de la parla i del llenguatge i les noves dimensions de la psicomotricitat, entre d'altres.

Tenim previst, en la mateixa línia i un cop constatades les dificultats de treballar en equip, de realitzar una investigació sobre com hauria de ser l'aprenentatge d'aquest tipus de treball en els alumnes de diverses carreres professionals, durant els anys de formació. Es tractaria d'una investigació interdepartamental i interdivisionària i permetria, a més del dit aprenentatge, el coneixement de les altres professions, una millor situació en el camp de l'actuació i la possibilitat, en el futur, que els equips treballin des d'una perspectiva interdisciplinària.

La visita a CREI-Sants, a finals del curs passat, del Sr. P. Daunt, Director General de l'Oficina en Favor dels Minusvàlids de la CEE, confirma l'interès que aquest organisme internacional manifesta per la nostra feina; ja només falta que aquest mateix interès arribi a existir a la nostra Universitat.

Així, doncs, el nostre cavall blau, anagrama del model CREI-Sants -fet a imatge de Marco Cavallo, el vell cavall de l'Hospital de San Giovanni de Trieste, mític emblema de l'obertura psiquiàtrica a Itàlia-, ha fet un salt més en la seva cursa d'obstacles. El nostre cavall sempre ha estat, des d'una altra perspectiva, un cavall-balanci, ha anat endavant i, en ocasions, enrra, ja que són molts els problemes que se'ns han plantejat i que se'ns plantegen, però estem segurs que l'interès actual dels màxims responsables universitaris ens ajudarà a aconseguir que en els propers anys el nostre cavall pugui seguir trotant per tal d'aconseguir una millor formació de mestres.

Bibliografia

- ALBAN METCALFE, R.J.; TAYLOR, R.: *The Two Daies Project: An Evaluation*. Ed. Trinity All Saints College. Leeds, 1983.
- ALBAN METCALFE, R.J.: "Perspectivas futuras en la Educación Especial". Ponencia a las VI Jornadas de Educación Especial en las Escuelas de Magisterio. Córdoba, 1987.
- ASHTON, P. *Teacher Education in The Classroom: Initial and in service*. Ed. Croom Helm. London, 1983.
- CARRETERO, M.; GARCIA MADRUGA: "Principales contribuciones de Vygotski y la Psicología Evolutiva Soviética" a MARCHESI, PALACIOS, CARRETERO: *Psicología Evolutiva*, Vol. I. Alianza Ed., 1986.
- CASTILLO ANDRÉS, F.: *Proyecto CREI-Sants*. Ed. PPU, Barcelona, 1985.
- GARCIA ETCHEGOYEN DE LORENZO, E.: *El concepto de Transdisciplinariedad*. Ed. Instituto Interamericano del Niño. Montevideo, 1980.
- MONEREO: "Los aprendizajes de Supervivencia en Situaciones de Integración Escolar" a *Siglo Cero*, nº 102, Nov. Dic., Madrid, 1985. pp. 29-43.
- URIE BRONFENBRENNER: *La ecología del desarrollo humano*. Paidós. Barcelona, 1987.

Abstracts

Crei-Sants (Centro de Recursos Educativos y de Investigación del Barrio de Sants) es un servicio gratuito que la Universidad de Barcelona (División de Educación) pone, a través de la Escuela de Maestros, a disposición del barrio donde se ubica. El servicio trata, específicamente, de ayudar a los niños que con cualquier tipo de problema, no siguen la escolaridad con el ritmo y la eficacia que serían necesarios. El modelo Crei-Sants supone que el futuro maestro practica en la realidad, a través de observaciones sistematizadas con sus profesores que aplican tanto procesos de evaluación diagnóstica como tratamientos y programas educativo-terapéuticos. En este trabajo se integran, además, maestros en servicio, padres y otros profesionales. Este modelo guarda una cierta semejanza con el Modelo In Inset practicado en la Universidad de Leeds con el que mantenemos una buena relación. En síntesis, Crei-Sants trata de coordinar la teoría y la práctica, la formación inicial y la permanente, la docencia y la investigación. Se podría entender como un modelo contextual ecológico dentro de las nuevas corrientes de investigación etnográfica.

Crei-Sants ("Centro de Recursos Educativos y de Investigación del Barrio de Sants") est un service gratuit que l'Université de Barcelone met à la portée du quartier de Sants par le biais de l'"Escola de Formació del Professorat" (Ecole Normale). Ce service s'occupe de l'aide aux enfants handicapés qui ne peuvent pas suivre leur scolarité avec le rythme et l'efficacité nécessaires. Le modèle Crei-Sants présume que le futur enseignant peut faire un travail pratique sur la réalité, au moyen d'observations systématiques avec ses formateurs qui appliquent aussi bien des processus d'évaluation diagnostique que des traitements et des programmes éducatifs thérapeutiques. Ce travail intègre, en outre, des professeurs en service, des parents d'élèves, et d'autres professionnels. Ce modèle ressemble en quelque sorte au Modèle Inset appliqué à l'Université de Leeds, avec laquelle il a d'excellents rapports. En résumé, Crei-Sants veut intégrer la théorie et la pratique, la formation initiale et la formation permanente, l'enseignement et la recherche. Il peut être considéré comme un modèle contextuel écologique à l'intérieur des nouveaux courants de recherche ethnographique.

Crei-Sants (Sants Neighborhood Center for Educational Resources and Research) is a free service that the University of Barcelona (Department of Education) makes available to the neighborhood where it is located, through the Teachers' School. Specifically, the service attempts to help children with any type of handicap who are unable to move through the schooling process with the necessary speed and efficacy. The Crei-Sants model assumes that the future teacher will practice in actuality, through systematic observation together with his/her professors who are applying them, processes of diagnostic evaluation as well as therapeutic educational programs and treatments. This work involves teachers on the job, parents and other professionals. This model bears a certain similarity to the Inset model practiced at Leeds University, with which we maintain a close relationship. In summary, Crei-Sants tries to coordinate theory and practice, initial and ongoing training, teaching and research. It could be understood as an ecological contextual model within the new trends in ethnographic research.